

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.ф.н. Диана Петрова Иванова, ПУ „Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*, професионално направление 2.1. *Филология*, докторска програма *Славянски езици (чешки език)* в Катедрата по славистика – Филологически факултет, ПУ „Паисий Хилендарски”.

Автор: Катерина Иванова Томова – докторант на самостоятелна подготовка

Тема: Междуметията в системата на българския и чешкия език

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РЗЗ-4915/17.10.2016 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” (ПУ) съм определена за член на научно жури с оглед осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научната степен ‘доктор’ на Катерина Иванова Томова от Катедрата по славистика.

Представеният от Катерина Томова комплект материали на хартиен и на електронен носител е в съответствие с Чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ. Цялата процедура по докторантската програма и по защитата на дисертационния труд отговаря на ЗВО, на ЗРАС в Република България, на Правилника за прилагането му и на Правилника на ПУ.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Катерина Томова е родена през 1967 г. Завършва специалността *Славянска филология* в СУ „Св. Климент Охридски“ през 1991 г. В периода 1992 г. – 1993 г. е хоноруван преподавател по чешки език в Катедрата по славистика на ПУ, а от 1994 г. до момента – щатен. Преподава по дисциплините *Практически чешки език*, *Теория на превода*, *Теоретичен курс по съвременен чешки език*, *Славянски фолклор* и др. Специализирала няколко пъти в Карловия университет (Прага). Научните ѝ публикации са в областта на чуждоезиковото обучение, паралингвистиката, лингвистичната прагматика и съпоставителното езикознание.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи. Представеният за обсъждане труд на Катерина Томова е на актуална и неразработвана в такава пълнота и задълбоченост тема. Актуалността на темата на дисертационния труд се определя от факта, че липсва подобно пълно монографично

изследване върху междуметията в българската и в чешката лингвистична литература, както и изследвания в съпоставителен план. Тези малки думи, междуметията, недостатъчно осветлени досега, намират в настоящия труд пълно осветляване и задълбочен анализ.

Целите на изследването и поставените задачи са ясно очертани и точно формулирани от авторката, те са изпълними с оглед на приетите критерии за една докторска дисертация.

4. Познаване на проблема

Докторантката познава отлично проучванията по дадената проблематика в българската и чешката научна литература, подготвена е солидно и в общотеоретичен план. Успехът на дисертационния труд се дължи и на информираността на докторантката по отношение на идеи и становища, които тя след задълбочен прочит осмисля и внася в теоретичната основа на разработката си. В тази насока може да се отбележи високата ѝ научна компетентност, широката библиографска осведоменост, оригиналната интерпретация на различни теории и авторски мнения, обективният ѝ анализ на ексцерпирания материал и умението да аргументира и извежда собствени тези. Терминологичният апарат в изследването е коректно използван.

5. Методика на изследването

Можем да отбележим добрата ориентация на докторантката при избора на подходяща методология и инструментариум за постигане на поставените цели и задачи, като си служи комплексно с различни методи: дескриптивен, съпоставителен, сравнително-исторически. Интердисциплинарният характер на изследването налага прилагането и на други методи и похвати – когнитивния метод на тълкуването, анкетен метод, социолингвистичен и психолингвистичен анализ и др.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Текстът на дисертацията е добре структуриран – състои се от увод, 3 глави, заключение и библиография, подредени в съответната логическа последователност.

В увода авторката изтъква мотивацията си за избора на темата и се аргументира с липсата на цялостен и системен труд върху въпроса за междуметията в българската и чешката литература. Представена е концептуалната основа на дисертационния труд, като се посочват обектът и предметът на изследването, неговите цели и задачи. Подробно са описани и използваните методи и похвати в работата. Текстът е структуриран много добре и е изключително информативен – с оглед на целите и задачите са проучени достатъчен брой източници, които дават напълно обективна

картина за състоянието на въпроса за междуметията, като обхваща различни аспекти на проучване и анализиране на междуметията в двата езика.

В първа глава *Междуметията в системата на езика* авторката проследява много подробно историята на въпроса за междуметията като част на речта, започвайки от античността до наши дни. Спира се конкретно на представите за същността на междуметията в български и чешки езиков контекст, като прави обстоен преглед на граматика и граматични упътвания от предкодификационния период до нашето съвремие. Тя не само прави един систематичен обзор, като описва и систематизира различните възгледи за категориалните признаци на междуметията, но подлага на критически анализ различните становища по въпроса, влиза в задочна полемика с автори, чиито тези от съвременна гледна точка не са издържани.

Във втора глава (*Компаративно-контрастивен анализ на междуметията в българския и чешкия език*) К. Томова извършва съпоставителен анализ на особеностите на българските и чешките междуметия в отделните равнища на съвременната езикова система: фонетично, фонологично, лексикално-семантично, морфологично, синтактично. Избраният съпоставителен ракурс и прилагането на интердисциплинарни похвати в контекста на комплексен интегрален подход при изясняване на категориалния статус на междуметията в двата родствени славянски езика – български и чешки, ѝ позволява да изведе значими теоретико-приложни тези.

Особено интересна е трета глава – *Прототипна структура на междуметията в българския и чешкия език*, в която задълбочено се разглеждат междуметията откъм тяхната етнолингвистична специфика.

Освен принципните постановки на общото и съпоставителното езикознание авторката прилага и интердисциплинарен подход и конструира концептуалната основа на изследването си, опирайки се на теории от по-нови лингвистични науки – паралингвистика, психоллингвистика, когнитивна лингвистика, лингвистична прагматика, теория и практика на превода (идеите на И. Шаронов, А. Вежбицка, прототипната теория на Дж. Лейкоф и Е. Рош, на теорията за полевата структура на междуметията на Е. Граф, Кр. Петрова и др.).

С оглед на обективността на изводите може да се подчертае, че материалите за проучване и анализ по обем са напълно достатъчни – те са събрани от художествени произведения и публицистични текстове на български и чешки автори от края на XIX век до наши дни, от различни по вид едноезични и двуезични речници. Използвани са примери и от корпусовата лингвистика.

Включени са литературни източници от един доста голям темпорален отрязък (повече от век) от развитието на двата езика, материалът е жанрово разнообразен и напълно подходящ с оглед на езиковите образци.

Разбира се, в такъв обемен труд е допустимо да се открият и някои пропуски, които бяха отбелязани при обсъждането му, които авторката се е постарала да коригира или отстрани. Но като цяло текстът е издържан в научно, езиково и стилистично отношение. В заключението в стегнат вид са представени най-важните обобщения и изводи, произтичащи от цялостното изследване на междуметията в българския и чешкия език.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

- Представеният труд има приносен характер в много насоки: той е първото монографично изследване върху въпроса за междуметията в български и чешки език. Трудът е оригинален – авторката изгражда собствен сравнителен двуезичен модел, като възприема и модифицира модела за описание на междуметията на И. Шаронов, обогатен и с други конструктивни елементи.
- Дисертационният труд има и прагматична насоченост – той ще способства за решаването на конкретни задачи на чуждоезиковото обучение, на лексикографията и на преводаческата практика.
- На много места в своя труд авторката изразява обосновано критично отношение – признак за самостоятелно научно мислене.
- Може да се отбележи и коректното отношение на авторката към ексцерпирания материал, което пък дава възможност за преосмисляне и корекции в изводите на някои изследователи (цитирани в труда). А това води до обновяване на идеи и тези, предполага алтернативни решения и подходи, което е една от важните задачи на съвременната наука и е част от приносите на самата дисертация.
- Посочените приноси са обективни, те отразяват резултатите от проучването и са изведени на основата на анализирания източници, както и на задълбочения авторски прочит и анализ. Похвална е и библиографската осведоменост на докторантката, която е използвала богата научна литература по разглежданата проблематика от български и чуждестранни автори. Езикът е богат и в издържан научен стил. По отношение на практическата прило-

жимост на резултатите от дисертационния труд може да се отбележи, че те могат да се използват в сходни проучвания.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд. К. Томова е представила 11 статии по темата на дисертацията (публикувани в авторитетни научни издания и сборници в България (8) и в Чехия (3).

9. Автореферат. Авторефератът (36 стр.) обективно отразява съдържанието на дисертацията, резултатите и приносните моменти в изследването.

10. Лични впечатления

Запозната съм с работата по дисертационния труд и с отделни статии на авторката и имам много добри впечатления от качествата ѝ на изследовател.

11. Критични забележки и препоръки

Бележките ми към дисертационния труд бяха предоставени на авторката в един от предходните етапи на работата върху текста С оглед на научните му качества препоръчвам той да бъде публикуван.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Направеното синхронно типологично сравнение на междуметията е първото съпоставително проучване на междуметията в българското езикознание. Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват принос в съпоставителното славянско езикознание и отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Правилника на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Филологическия факултет. Анализите и изводите в изследването показват задълбочената теоретична подготовка на докторантката по научната специалност. Текстът има качествата на научно изследване, представлява оригинален авторски труд и може да бъде защитен успешно.

Във връзка с това убедено давам своята **положителна оценка** за изследването (дисертационен труд, статии, автореферат) и постигнатите резултати и предлагам на уважаемото научно жури да присъди **образователната и научната степен ‘доктор’** на Катерина Иванова Томова в област на висше образование 2. *Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма Славянски езици (чешки език).*

15.11.2016 г.

Член на научното жури:

Проф. д.ф.н. Диана Иванова